

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти**

Кафедра початкової та дошкільної освіти

**ШАЛАЙ ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА
ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

Магістерська робота

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність 013 –Початкова освіта

Науковий керівник:

доцент кафедри початкової
та дошкільної освіти,
кандидат педагогічних наук
Деркач Ю. Я.

Львів-2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ ЯК ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	6
1.1. Сутність поняття дидактичної гри	6
1.2. Роль дидактичної гри у вихованні особистості.....	12
1.3. Методи застосування дидактичних ігор як засобу інтелектуального розвитку учнів	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ЯК ЗАСОБУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	36
2.1. Особливості дидактичних ігор	36
2.2. Методика використання дидактичних ігор у початковій школі	45
2.3. Комплекс дидактичних ігор для інтелектуального розвитку дітей молодшого шкільного віку	51
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний розвиток мовної освіти ставить перед собою широкий спектр освітніх, розвивальних та виховних цілей, вирішення яких крізь призму особистісного, компетентнісного та діяльнісного підходу потребує теоретичного обґрунтування та розробки варіативної методики з використанням інтерактивних технологій навчання, зокрема ігри, оскільки вони занурюють у спілкування і природним чином впливають на пізнавальну та мовленнєву підготовку особистості, що розвивається

У сучасних умовах соціально орієнтованої ринкової економіки зростає потреба у прийнятті зважених рішень у різноманітних екологічних ситуаціях. Розвиток освіти неможливий без використання сучасних технологій, зокрема, методики навчання ігор, що сприяють самовдосконаленню, самовизначенню та самореалізації учнів, що допомагає набуту досвіду прийняття правильних рішень та моделей поведінки в цивілізований ринок.

У кожному класі є учні з різними потребами, здібностями та інтересами. У такій ситуації перед учителем, який планує хід уроку, постає справжній виклик. Щоб задовольнити очікування та потреби учнів, можна запровадити дидактичні ігри, які є дуже популярною формою роботи.

Ігри – це форма розваги, і всі люблять розважатися – від малих до великих. Гра є найпоширенішим видом діяльності з раннього дитинства. Методи та прийоми навчання, засновані на механізмах дидактичних ігор, можна використовувати як на уроках повторення, так і при впровадженні нового матеріалу. Важливий також їхній освітній вимір. Завдяки започаткованим навчальним ситуаціям учні пізнають бажані моделі поведінки та засвоюють правила суспільного життя. Вони підтримують процес навчання та впливають на ефективність освіти. Дидактичні ігри формують ключові компетенції – і час, у який ми живемо, характеризується високим попитом на незалежних, творчих, блискучих та оригінальних особистостей.

Використання ігор навчальних моделей є результатом нових завдань системи освіти: формування активної, активної, творчої та конкурентоспроможної особистості. Тому важливо залучати учнів до моделювання явищ і процесів навколишнього середовища, орієнтуватися на дослідження, створювати нові цінності, стимулювати розвиток комунікативних навичок і культури поведінки, спільно розв'язувати проблеми на основі аналізу обставин і ситуацій з урахуванням власних досвід як джерело знань. Використовуючи нетрадиційні форми навчання, учні займаються справжньою творчою діяльністю, що не лише приваблює їх новизною, а й розвиває потребу у визначенні проблем та розв'язанні протиріч, що виникають під час самостійної роботи. Розвиток соціально активної особистості потребує використання нестандартних форм педагогічного впливу у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Мета дослідження: вивчити методичні основи використання дидактичних ігор як засобу інтелектуального розвитку учнів початкових класів.

Завдання:

- Проаналізувати літературні джерела, теоретично з'ясувати стан проблеми та конкретизувати сутність ключових понять;
- З'ясувати форми, методи та особливості дидактичної гри;
- Охарактеризувати можливості і методи використання дидактичних ігор;
- Розробити комплекс дидактичних ігор для інтелектуального розвитку дітей молодшого шкільного віку.

Об'єкт дослідження: дидактична гра як форма організації освітнього процесу у початковій школі.

Предмет дослідження: особливості використання дидактичної гри як засобу інтелектуального розвитку учнів початкових класів.

Для розв'язання поставлених завдань у роботі використано комплекс **теоретичних методів дослідження**: теоретичний аналіз наукової, психолого-педагогічної, методичної та навчальної літератури; аналіз нормативних та директивних актів, що стосуються освіти та школи.

Наукова новизна:

– уточнено та конкретизовано поняття дидактичної гри як форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Практичне значення одержаних результатів. Результати роботи можуть бути використані вчителями початкових класів загальноосвітніх шкіл як методичний матеріал для вдосконалення навчально-виховного процесу.

Апробація результатів дослідження. Модернізація системи освіти: глобальний, європейський та національний аспекти. Матеріали науково-практичної конференції (м. Рівне, 21-22 жовтня 2022 р.). [електроний ресурс]: – Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2022. – с.24

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку літератури. Загальний обсяг роботи – 77 сторінок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арванітопуло е. Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею : дис. На здобуття наук. Ступеня канд. Пед. Наук : спец. 13.00.02 / арванітопуло елла георгіївна ; київ. Нац. Лінгв. Ун-т. – к., 2006. – 295 с.
2. Бацевич ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / ф. С. Бацевич. – к. : академія, 2014. – 344 с.
3. Бибик с. П. Словник іншомовних слів : тлумачення, словотворення та слововживання : близько 35 000 слів і словосполучень / с. П. Бибик, г. М. Сюта. – х. : фоліо, 2006. – 624 с. – (бібліотека державної мови).
4. Біда о. А. Проблеми розвивального навчання / о.а. Біда: // початкова школа. – 2000. – №3. – с. 13-17
5. Богуш а. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови [електронний ресурс] / а. М. Богуш, н. В. Гавриш; [за ред. А. М. Богуш]. – к.: вища школа, 2017. – 542 с. – режим доступу. URL:: <http://udnz15.org/doshkilna-lingvodidaktika>
6. Бойчук ю. Д., бородіна о. С., микитюк о. М. Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я: [монографія].
7. Большакова і. Студія онлайн-освіти edera. Інтегрований курс «я досліджую світ». Навчання на основі запитів. Url: <https://edera.gitbooks.io/glossary/6/world.htm> 2018. (дата звернення: 18.04.2019).
8. Бориско н. Ф. Формування професійної орієнтації комунікативних компетенцій на практичних заняттях з іноземної мови або скільки методики потрібно майбутньому вчителю? / н. Ф. Бориско // іноземні мови. – 2010. – № 2. – с. 3–10.
9. Букатов в. Педагогічні таїнства дидактичних ігор / букатов в. – к. : ред. Загальнопед. Газ., 2004. – 128 с.

10. Бульба р. Міжособистісне спілкування в підлітковому віці / р. Бульба // матеріали міжнародної науковопрактичної конференції [«педагогічні та психологічні науки і сьогодення»], (8 серпня 2014 року). – к.: го «київська наукова організація педагогіки та психології», 2014. – 108 с.
11. Варзацька л. О. Формування загальнонавчальних умінь як засіб досягнення цілей компетентнісної мовної освіти / л. О. Варзацька // науковий вісник східноєвропейського національного університету імені лесі українки. – серія «педагогічні науки». – луцьк, 2014. – № 6. – с. 4–12.
12. Вашуленко м. С. Українська мова і мовлення в початковій школі / м. С. Вашуленко. – київ : освіта, 2016. – 268 с.
13. Вербицький а.а. Активне навчання в старшій школі: контекстний підхід / андрій олександрович вербицький. – м. : вища школа. – 2001. – 207 с.
14. Вороніна г.і. Методичні рекомендації з раннього навчання іноземних мов у дитячому садку та початковій школі в 2002 навчальному році / галина іванівна вороніна // іноземні мови в школі. – 2001. – №5. – с. 41.
15. Воронцова т. В. Основи здоров'я. 5 клас: посібник для вчителя [електронний ресурс] / т. В. Воронцова, в. С. Пономаренко. – к.: алатон, 2013. – 260 с. – режим доступу. URL::
[http:// autta.org.ua/files/resources/pos_dlya_vch_5_kl_ukr.pdf](http://autta.org.ua/files/resources/pos_dlya_vch_5_kl_ukr.pdf)
16. Воронцова т. В., пономаренко в. С. Та інші. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «основи здоров'я» (основна і старша школа) // алатон. – 2017
17. Воронцова т. В., пономаренко в. С. Та інші. Вчимося жити разом. Програма з розвитку соціальних навичок учнів основної та старшої школи у курсі «основи здоров'я». [електронний ресурс] // алатон. – 2017. – режим доступу до ресурсу. URL:
<https://drive.google.Com/drive/folders/0bzt9faqro9wcb1gxngd1wezhblu>

18. Галаєвська л. В. Діалогічна взаємодія як педагогічна і психологічна проблема / л. В. Галаєвська // українська мова і література в школі. – 2014. – № 6. – с. 9–12.
19. Голуб н. Б. Комунікативна компетентність сучасного учня старших класів : суть проблеми і шляхи її розв’язання / н. Б. Голуб // наукові записки. – острог : острозька академія, 2015. – вип. 22. – с. 182–191. – (серія «філологічна»).
20. Гордон драйден, джаннетт вос. Революція в навчанні / пер. З англ. М. Олійник. – львів: літопис, 2005. – 542 с.
21. Гудзик і. П. Компетентісно орієнтоване навчання російської мови у початкових класах (у школах з українською мовою навчання) : автореф. Дис. Д-ра. Пед. Наук. / і. П. Гудзик. – київ, 2018. – 39 с.
22. Державний стандарт початкової освіти [електронний 174 ресурс]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/87-2018>. – назва з екрана.
23. Зубенко т. В. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи / зубенко т. В. – миколаїв : мду ім. В. О. Сухомлинського, 2006. – 120 с.
24. Інханян н. Б. Лінгвістичні основи формування в мовному педагогічному вузі лінгвосоціокультурної компетенції / н. Б. Інханян // іноземні мови. – 2018. – № 3-4. – с. 69–74.
25. Інтегрований курс «я досліджую світ». Навчання на основі запитів. Url: <https://edera.gitbook.io/glossary/metodikivikladannya-u-1-klasi/worldю>. 2018. (дата звернення: 18.04.2019).
26. Каган м. С. Світ спілкування. Проблема міжсуб’єктних відносин / м. С. Каган. – м.: політвидавництво, 2016. – 319 с.
27. Каландаров к. Х. Роль комунікативних процесів / к. Х. Каландаров. – м.: гуманіт. Центр «моноліт», 2017. – 80 с.
28. Киричук в. О. Розвиток соціально-комунікативної компетентності обдарованих учнів початкової школи: посібник / н. В. Лук’янчук, н. А.

- Климова, о. А. Ковальова, ю. Ю. Савченко та ін.; [за заг. Ред. Н. В. Лук'янчук і н. А. Климової]. – к.: інститут обдарованої дитини, 2014. – 132
- 29.Каніщенко а. П. Уроки розвитку зв'язного мовлення в початкових класах : методичний посібник для вчителя / а. П. Каніщенко. – к. : рута, 2000. – 128
- 30.Китайгородська г. А. Методичні основи інтенсивного навчання іноземних мов / г. А. Китайгородская. –, 2016.
- 31.Кічук, н. В. Ігрове проектування як інтерактивна дидактична технологія підготовки фахівців / н. В. Кічук // наука і освіта. – 2015. – №3–4. – с. 61–65.
- 32.Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи [бібліотека з освітньої політики] / н. М. Бібік, л. С. Ващенко, о. І. Локшина та ін.; за заг. Ред. О. В. Овчарук. – к.: кіс, 2014. – 112 с.
- 33.Комунікативна компетенція [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://wjournal.com.ua/komunikativnacompetencija.html>
- 34.Конвенція про права дитини [електронний ресурс] : міжнародний документ від 20.11.1989. – електрон. Текст. Дані. – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
- 35.Кравчинська, т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. Підготовка керівних та педагогічних кадрів дл реалізації концепції нової української школи: матеріали наук.-практ. Інтернет-конф. (Харків, 6 квіт. 2017 р.). Харків: харківська академія неперервної освіти, 2017. С.85-88.
- 36.Лопатка р. Т. Функціонально-комунікативний підхід у навчанні української мови / р. Т. Лопатка // рідні джерела. – 2017. – № 1. – с. 28–31.
- 37.Лорман т. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: [практ. Посіб.] /лорман т., депелер д., харві д.; [пер. З англ. Т. Клекота]. – к. : спд-фо парашин і.с., 2010. – 296 с.
- 38.Максимюк с.п. Педагогіка: навчальний посібник / с. П. Максимюк – к.: кондор, 2005. – 667с.

- 39.Мамчур л. І. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: дис. Доктора пед. 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) / лідія іванівна мамчур. – херсон : херсонський державний університет, 2014. – 318 с.
- 40.Мельничайко в. Я. Лінгвістичні основи викладання української мови в школі / в. Я. Мельничайко // мовознавство і школа. – к. : наукова думка, 2017. – с. 22-123.
- 41.Модернізація системи освіти: глобальний, європейський та національний аспекти. Матеріали науково-практичної конференції (м. Рівне, 21-22 жовтня 2022 р.). [електронний ресурс]: – Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2022. – с.24. URL: <file:///C:/Users/MyChoice/Downloads/59oct2022.pdf>
- 42.Навички заради здоров'я. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок: важливий компонент школи, дружньої до дитини, школи, що підтримує здоров'я. – вооз – к., 2004.
- 43.Навчально-методичний посібник «інклюзивне навчання у закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренера». Доступ до видання. URL:: <https://is.gd/slo3lx>
- 44.Ніколаєва с. Ю. Цілі навчання іноземних мов у аспекті компетентнісного підходу / с. Ю. Ніколаєва // іноземні мови. – 2010. – № 2. – с. 11–17.
- 45.ніколенко, л. Т. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті нової української школи. Методист. 2018. Т. 6. С.84-92.
- 46.Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [електронний ресурс]. – режим доступу: [http:// nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf](http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf). – назва з екрана.
- 47.Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / під заг. Ред. Біб'юк н. М. – к.: тов «видавничий дім «плеяди», 2017. – 206 с.
- 48.Основи здоров'я: підручник для 8 класу / і. Д.бех, т. В. Воронцова, в. С. Пономаренко, с. В. Страшко.–к.: алатон, 2016.

49. Основи здоров'я: підручник для 9 класу [електронний ресурс] / і. Д.бех, т. В. Воронцова, в. С. Пономаренко, с. В. Страшко.–к.: алатон, 2017.
50. Пентилюк м. І. Текст як основа формування риторичних умінь і навичок учнів / м. І. Пентилюк // українська мова та література в школі. – 2018. – № 1. – с. 4–6.
51. Практика розвивального навчання. Збірник статей // за редакцією о. К. Дусаविцького. – харків, 2004.
52. Про схвалення концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження кму від 14 грудня 2016 р. N 988-р.
53. Савченко о. Я. Нова українська школа. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (1-4 клас), затверджена колегією міністерства освіти і науки 22 лютого 2018 року [електронний ресурс]. – <http://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>. – назва з екрана.
54. Сарапулова є. Г. Самопізнання та етика спілкування як засоби формування комунікативних вмінь у представників молодого покоління / є. Г. Сарапулова, т. Д. Панченко // педагогіка толерантності. – 2018. – № (45). – с. 57–65.
55. Соснова к. Розвиток комунікативних здібностей учнів на уроках української мови / к. Соснова // дивослово. – 2015. – № 7. – с. 2–9.
56. Сухомлинський в. О. Серце віддаю дітям / в. О. Сухомлинський. – к. : радянська школа, 2018. – 196 с.
57. Тараненко с.п. Інтеграція навчальних предметів як засіб формування в учнів початкової школи цілісності сприйняття навколишнього світу. Url: <http://library.ippro.com.ua>. 2017. (дата звернення: 19.04.2019).
58. Тімченко с. О. Критичне мислення: крок до комунікативної компетенції учня / с. О. Тімченко // вивчаємо українську мову і літературу. – 2015. – № 19–21. – с. 2–10.

59. Як висвітлювати освітню реформу. Url: <https://video.detector.media/special-projects/yak-vysvitlyuvaty-osvitnyureformu-i46>. 2018. (дата звернення: 19.04.2019).
60. якими можуть бути українські вчителі майбутнього: досвід переможців «global teacher prize». Url: <http://lviv1256.Com/news/yakymy-mozhut-buty-ukrajinski-vchyteli-majbutnoho-dosvid-peremozhtsiv-global-teacher-prize>. 2018. (дата звернення 18.04.2019).
61. Annex to the proposal for a council recommendation on key competences for lifelong learning [electronic resource]. – available at: cooperative learning seating options // teaching resources URL: <http://www.lauracandler.com/strategies/seating.php>.
62. Canale m. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing / m. Canale, m. Swain // applied linguistics. – 2017. – p. 1–47.
63. Reimagining life skills and citizenship education in the middle east and north africa. A fourdimensional and systems approach to 21st century skills. Conceptual and programmatic framework. Executive summary. United nations children’s fund.
64. Дидактичні ігри як метод навчання [electronic resource]. – URL: https://stud.com.ua/46760/pedagogika/didaktichni_igri_metod_navchannya#418
65. Крутій в. А. Активізація навчальної діяльності молодших школярів у процесі використання дидактичних ігор : дис. ... канд. Пед. Наук : 13.00.09 / валентина анатоліївна крутій. – рівне, 2002. – 168 с

